

Uddannelsesprogram for introduktionsstilling i patologisk anatomi og cytologi i Region Øst

Patologiafdelingen, Rigshospitalet

Introduktion

Patologisk anatomi og cytologi er et lægeligt laboratoriespeciale, der diagnosticerer sygdomme og sygdomsforstadier. Der anvendes en kombination af makroskopisk og lysmikroskopisk undersøgelse, eventuelt suppleret med mere specielle teknikker som immunhisto- og cytokemi og elektronmikroskopi. Molekylærbiologiske og cytogenetiske undersøgelsesteknikker inddrages i stadigt øget omfang i takt med ny viden om sygdommes årsag, udvikling og behandling.

Diagnostik af kræft, betændelse og degeneration er centralt i patologens arbejde. Obduktioner hører også til det daglige arbejde, hvor formålene er kvalitetsudvikling, at bestemme dødsårsag og at øge viden om sygdomme.

Uddannelsesforløbet

Hele uddannelsen til speciallæge i patologisk anatomi og cytologi kan gennemføres på 60 måneder: 12 måneders introduktionsuddannelse efterfulgt af 48 måneders hoveduddannelse. I regionen (øst for Storebælt) findes i alt 15-20 introduktionsstillinger, fordelt i hele regionen. Tilsvarende findes ca. 20-25 introduktionsstillinger i resten af landet. Man skal have gennemgået en introduktionsuddannelse for at kunne opnå ansættelse i en hoveduddannelsesstilling.

Nærværende introduktionsstilling indebærer ansættelse på Patologiafdelingen på Rigshospitalet i samtlige 12 måneder.

Præsentation af afdelingen

Patologiafdelingen, Rigshospitalet, betjener Rigshospitalets kliniske afdelinger, Gynækologisk Klinik på H:S Frederiksberg Hospital samt sundhedsvæsenet på Færøerne og i Grønland. Afdelingen er højt specialiseret, og materialet fra samtlige organområder er repræsenteret i afdelingen. I 2006 var der ansat personale svarende til følgende årsværk: 27 læger, 44 bioanalytikere (inkl. 1 laboratorieassistent), 10 lægesekretærer og 1 portør, og afdelingen havde derudover 13 fondslønnede personer tilknyttet. Afdelingen er opdelt i 5 teams, hvis fagområder er hhv. 1) marmasymgdomme, bløddelssymgdomme og symgdomme i spytkirtler og gld. thyroidea, 2) hæmatologiske symgdomme, øre-næse-halssymgdomme og plastikkirurgi, 3) symgdomme i gastrointestinalkanalen, lever, hjerte, lunger, nyrer og urinveje, 4) gynækologiske symgdomme, obstetrik og børnesymgdomme, samt 6) neuropatologi. Herudover har afdelingen et eksperimentelt laboratorium, som bl.a. omfatter frysebiobank. Afdelingen ekspederer årligt ca. 37.000 histologiske prøver og ca. 13.000 cytologiske prøver (heraf ca. 7.500 cervixcytologiske) og foretager ca. 450 obduktioner, hvoraf knap 190 er på voksne. Herudover foretages godt 300 hjerneobduktioner.

Afdelingen har ca. 600 konferencer med de kliniske afdelinger årligt, herunder daglige konferencer med marmakirurgerne. Ved aktiv deltagelse får den uddannelsessøgende relevant klinisk indsigt.

Den uddannelsessøgende opfordres til aktiv deltagelse i afdelingens videnskabelige arbejde med deltagelse i forskningsprojekter med eller uden deltagelse af klinikere, og derudover er reservelæger involveret i revision af uddannelsesprogrammer og –planer for afdelingen og af procedurevejledningerne. Endelig opfordres den uddannelsessøgende til at deltage i afdelingens administrative arbejde, herunder deltagelse i det lokale samarbejdsudvalg, i sikkerhedsrepræsentationen og i reservelægerådet.

Ud over at uddanne speciallæger i patologisk anatomi og cytologi deltager afdelingen i uddannelsen af medicinstuderende, bioanalytikerstuderende og lægesekretærer.

Kompetenceudvikling

På afdelingen tildeles den uddannelsessøgende ved ansættelse en klinisk vejleder, som via den daglige kontakt sikrer et tilfredsstillende forløb af ansættelsen. Ved introduktionssamtalen skal den uddannelsessøgende og den kliniske vejleder i samarbejde med den uddannelsesansvarlige overlæge aftale detaljerne i ansættelsen og udarbejde en egentlig uddannelsesplan. Den uddannelsessøgende skal sammen med den kliniske vejleder løbende foretage vurdering af sine kompetencer (ved daglig kontakt og ved formaliserede justeringssamtaler; se nedenfor), og i en logbog (www.dspac.org) skal det dokumenteres, at kompetencerne er opnået.

I introduktionsuddannelsen får man en gradvis indføring i specialets arbejdsmetoder og teknikker, hvilket naturligt indledes med aktiv deltagelse i obduktioner. Det er hensigten, at den uddannelsessøgende sideløbende oplæres i undersøgelse af andet prøvemateriale. I Målbeskrivelsen for specialet (www.sst.dk, www.dspac.org) beskrives, hvad man skal lære under introduktionsuddannelsen (såkaldte kompetencer), og det beskrives også, hvordan disse kompetencer opnås og løbende vurderes og registreres i en logbog i samarbejde med en vejleder. Under introduktionsuddannelsen bygger læringen primært på mesterlæreprincippet og på selvstudium. Dertil kommer tværfaglige, teoretiske kurser, hvor der opnås kompetence inden for kommunikation, samarbejde og ledelse/administration.

I det vedhæftede skema (Bilag) er de nævnte minimumskompetencer angivet. Man kan herudaf se, at de primære, faglige indsatsområder i introduktionsuddannelsen er obduktioner og det initiale arbejde med det øvrige prøvemateriale, der modtages i afdelingen. Introduktionslægen skal således lære selvstændigt at udføre en obduktion med hvad dertil hører af forudgående og efterfølgende papirarbejde, og man skal lære at modtage og udkære operationspræparater og væv til fryseundersøgelse (hasteprøve diagnosticeret under operationen) samt at diagnosticere nogle af de hyppigst forekommende godartede forandringer. Derudover er vægten lagt på specialets rutineteknikker, herunder histokemiske og cytokemiske farvemetoder samt immunhistokemi. Introduktionslægens arbejds- og ansvarsområder vil blive tilrettelagt efter den pågældendes evner og tidligere erhvervede kunnen og vil således blive individualiseret. Arbejdstilrettelæggelsen vil naturligvis tage højde for afdelingens behov og personalets øvrige sammensætning, men det vil ikke blive på bekostning af det uddannelsesmæssige indhold. Såvel introduktionsstillingerne som de stillinger, der er knyttet til hoveduddannelsesforløbene, er først og fremmest undervisningsstillinger, som skal sikre uddannelse af velkvalificerede speciallæger.

Uddannelsen vil foregå under supervision af afdelingens øvrige personale og fokuserer i starten på modtagelse og udskæring af operationspræparater. Dette suppleres efterhånden med mikroskopi og svarafgivelse, således at disse elementer kommer til at udgøre en stadig stigende del af arbejdet. De histologiske og cytologiske præparater vil naturligt stige i sværhedsgrad i overensstemmelse med udviklingen af den uddannelsessøgendes evner, og ensformighed forsøges undgået, således at den uddannelsessøgende hele tiden udfordres. Den uddannelsessøgende gives allerede i en tidlig fase selvstændigt ansvar, hvilket bidrager til udvikling af den faglige ekspertise og til at integrere den uddannelsessøgende i afdelingen.

Læringsstrategi

Specialets rutinearbejde er af en sådan beskaffenhed, at de faglige kompetencer kan opnås ved hjælp af relativt få læringsstrategier, hvor ”mesterlære” er den vigtigste. Ved mesterlære får den uddannelsessøgende demonstreret de enkelte elementer i arbejdet og skal derefter udføre arbejdet under supervision og feedback med stigende selvstændighed. Det supervise-rede daglige arbejde suppleres med aktiv deltagelse i klinisk-patologiske konferencer, hvor de patologiske fund sammenholdes med patientforløb, symptomer samt kliniske og parakliniske fund, hvilket (suppleret med kompetencerne opnået under turnusuddannelsen) giver den uddannelsessøgende den nødvendige indsigt i kliniske forhold.

På afdelingen afholdes ugentlige lægemøder med gennemgang af lærerige præparater og foredrag om videnskabelige emner. Den uddannelsessøgende skal deltage aktivt i disse møder ved fremlæggelse af egne præparater og deltagelse i den faglige diskussion, og den uddannelsessøgende opfordres derudover til at fremlægge eventuel egen forskning.

Selvstudium er nødvendig for at opnå kendskab til specialets teoretiske fundament. Afdelingen råder over relevante lærebøger inden for patologisk anatomi og cytologi og holder diverse fagtidsskrifter, og afdelingen er online med Københavns Universitetsbibliotek og dermed adgang til en del elektroniske tidsskrifter. Den uddannelsessøgende skal under vejledning selv opsøge teoretisk viden i relation til de sygdomme, vedkommende bliver præsenteret for, og sætte sig ind i de nationale og/eller internationale retningslinjer for udskæring og histologisk vurdering, der findes for visse præparattyper.

Ved aktiv deltagelse i de tværfaglige kurser opøves flere af de andre kompetencer, der er beskrevet i målbeskrivelsen (kommunikation, samarbejde, ledelse/administration, forebyggelse/sundhedsfremme mv.). Disse kurser tilrettelægges og administreres af Sundhedsstyrelsen (www.sst.dk, www.dspac.org).

Evalueringsstrategi

Mesterlæreprincippet anvender struktureret observation og feedback. Den tætte supervision, som er beskrevet under læringsstrategier, bevirker, at arbejdsproceduren kan vurderes umiddelbart, og at eventuelle råd om forbedring kan gives med det samme.

Kompetenceopnåelse kan først attesteres i logbogen, når det enkelte mål er nået kvalitativt, og ansvaret herfor påhviler den uddannelsesansvarlige overlæge. Under samtaler med vejlederen evalueres såvel de opnåede praktiske færdigheder som den teoretiske viden under

hensyntagen til det givne tidspunkt i introduktionsuddannelsen, og eventuelle problemer med uddannelsesforløbet og afdelingens uddannelses tilbud søges afhjulpet. Gennem sådanne samtaler og via supervision i det daglige arbejde kan vejlederen danne sig et indtryk af den uddannelsessøgendes samlede indlæring i forhold til målbeskrivelsen.

Godkendelse af de tværfaglige kurser kræver aktiv deltagelse med højst 10% fravær. Kursusdeltagelse skal attesteres af de pågældende kursusledere.

Evaluering af og vejledning i den lægelige videreuddannelse

Evaluering under ansættelsen følger i øvrigt Sundhedsstyrelsens retningslinjer for vejledning og evaluering af den lægelige videreuddannelse ("Kompetencevurdering i speciallægeuddannelsen", Sundhedsstyrelsen, 2007). Ved ansættelsen tildeles den uddannelsessøgende en klinisk vejleder, som afholder introduktionssamtale, justeringssamtale (evt. flere) og slutevalueringssamtale. Med udgangspunkt i uddannelsesprogrammet udarbejdes ved introduktionssamtalen (som skal afholdes inden for de første 2 uger af ansættelsen) i samarbejde med den uddannelsesansvarlige overlæge en individuel uddannelsesplan, som beskriver på hvilken måde, den uddannelsessøgende og afdelingen vil arbejde hen mod målene. Vejlederen og den uddannelsessøgende og i fornødent omfang også den uddannelsesansvarlige overlæge holder løbende møder, hvor det hidtidige forløb diskuteres, og logbogen gennemgås med henblik på opnåede kompetencer, og hvor uddannelsesplanen om nødvendigt justeres. Uddannelsesplanen indgår i logbogen.

Såfremt uddannelsesforløbet ikke afvikles planmæssigt, har vejlederen pligt til at forsøge at afhjælpe den uddannelsessøgendes problem så hurtigt som muligt. Ved et utilfredsstillende forløb er både den uddannelsessøgende læge og vejlederen forpligtet til at orientere den uddannelsesansvarlige overlæge.

Afdelingen er som undervisningsafdeling omfattet af specialets inspektorordning.